

ANNIE BESANT:

SPIRITUÁLIS ÉLET
A VILÁGI EMBER SZÁMÁRA

Megjelent a Teozófia – a Magyar Teozófiai Társulat Lapja –
1912. március 1-i számában

Komoly, gondolkodó, törekvő emberek ajkáról halljuk e kínos panaszt: „Mennyivel többet tehetnék fejlődésem érdekében – mondják – ha életkörülményeim mások volnának; ha nem volnék annyiféle üzletbe bonyolítva, ha annyi gondom és feladatom nem volna, ha nem kellene világi dolgokkal annyit vesződnöm: akkor tudnék spirituális életet élni.”

Ez azonban nem áll. Nincs ugyanis körülmény, mely a spirituális élet kifejtését létrehozni, vagy azt megakadályozni képes volna. A spiritualitás független a környezettől; csupán attól függ, hogy az ember az étellel szemben milyen álláspontot foglal el. Az alábbiakban igyekszem megmutatni, miképpen lehet életünket a szellemiség szolgálatába helyezni; megakadályozni, hogy a világi dolgok leigázzák szellemünket.

Ha az ember az anyagiség és szellemiség viszonyát fölfogni nem képes, ha őket elválasztja egymástól, és mint ellentéteket tekinti, ha a világ életét és a szellem életét úgy tekinti, mint két vetélytársat, melyeknek működése ellentétes, akkor – elismerem – az üzletek sürgős természete, a materiális környezet hatalmas kényszere, a fizikai kísértések állandó csábítása és az agynak a fizikai gondokkal való nagy megterhelése azt a látszatot keltik, mintha a lelki élet valami nem létező, egészen irreális dolog volna. A világi dolgok ez esetben, mint egyedüli valóságok tűnnek fel, s nekünk alkalmazni kell valami alkímia vagy mágiafélét, hogy a világ irreális életét fölismerjük és ráeszméljünk, hogy a szellem élete voltaképpen az egyetlen realitás. Ha ennek megismerésére képesek vagyunk, akkor azt látjuk, hogy ez a szellemi valóság megnyilvánul a világi életben, és az élet e manifesztációnak pusztán egyik módja.

A múltban, tudjuk, hányszor vonták kétségbe a spirituális élet lehetőségét a világi életben. Minden országban, minden vallásban, a világtörténet minden szakaszában felmerült e kérdés. S a felelet mindig tagadó volt. A világi ember nem folytathat spirituális életet: ez a felelet hangzik az egyiptomi pusztaságból, az indiai őserdőkből, a római katolikus államok szerzetes- és apácaklastromaiból. És minden országban, minden helyütt, ahol az ember az Istent kereste, ugyanaz a felfogás volt elterjedve. Éppen azért, aki spirituális életet akart élni, menekült az emberektől. Azonban, ha csakugyan menekülnünk kell az emberi társadalomból, hogy Istent megismerhessük, és spirituális életet élhessünk, akkor legtöbbször számára tényleg lehetetlen ez az életforma. Körülményeink folytán a világhoz hozzá vagyunk kapcsolva, és kénytelenek vagyunk alkalmazkodni életünk feltételeihez.

Manapság természetesen kevésbé gondolunk az őserdőbe, sivatagba, barlangba vagy kolostorba való visszavonulásra, de azért meg vagyunk győződve, hogy a vallásos és a világi élet egymástól különböző és ennél fogva elválasztandó.

E gondolatunk nyer kifejezést, midőn különbséget teszünk szent és profán között. A vasárnapról, mint az Isten napjáról emlékezünk meg, mintha nem volna minden nap az

istenség szempontjából egyenlő. Mintha nem kellene minden nap Neki szolgálnunk. Az egyik napot az Úr napjának nevezni annyit tesz, mint a többit tőle elvonni, és így a hét hat napját a szellemi élettől megfosztani és csak a hetediket a spirituális élet számára fönntartani. A mindennapi gondolkodás helytelenül különböztet meg szent és profán történetet, vallásos és világi nevelést. Hamis irányban befolyásolja a közvéleményt ily módon, s a szellemről és világról hamis nézetet szuggerál.

A valóságban a szellem az élet, a külvilág pedig a forma. S a forma kell, hogy kifejezése legyen az életnek, mert különben tetem volnánk csupán, s nem élő szervezet. Viszont az ellenkező esetben életet élnénk test nélkül, s így nem volna szervünk, hogy hassunk és cselekedjünk.

A világ Isten gondolati hatalmának eredménye, kifejezése az isteni gondolatnak. Minden hasznos ténykedésünk a felsőbb isteni ténykedés formái megnyilvánulása. Isten mozgatja a világ kerekeit; az emberek az ő kezei csupán, melyek a kerekék küllőit fogják. A világon minden teljesített munka Isten munkája. Minden az embernek szolgáló, az embert segítő, céljainak megfelelő tevékenység. Helyesen: isteni tevékenység, s helytelen azt világi vagy profán jelzővel illetni. A kereskedő az irodájában vagy a boltjában éppen úgy isteni tevékenységet végez, mint az orvos a kórházban, mint a pap vagy hitszónok a templomban. Amíg ezt világosan be nem látjuk, addig a világot alacsonyabb szempontból tekintjük. Míg nem vesszük észre, hogy mindenütt és mindenben csak *egy* élet létezik, s minden dolog ezen egy életben gyökeredzik, mindaddig mi vagyunk állásfoglalásunkban profánok. Mi vagyunk vakok, mert nem látjuk az összes dolgokban megnyilvánuló *egyetlen boldogító életet*.

Ha igaz, hogy csak egy élet létezik, amelynek mindnyájan részesei vagyunk, csak egy teremtő gondolat, mely a világot alakítja – akármily hatalmasan lebegjen a kinyilatkoztatott világ felett maga az istenség – ha igaza van is annak a régi indiai írásnak, melyben azt találjuk: „Megalkotom a világegyetemet saját magam egy részéből magam azonban teljességben fönn maradok”, bármily igaz, hogy az istenség az ő teremtményét túlhaladja, mindazonáltal a kinyilatkoztatott, a teremtett világ isteni eredetű, s ha ezt fölfogjuk, akkor megértjük az istenség eszméjének lényegét. Ha igaz, hogy az Isten mindenütt és mindenben benne van, akkor egyaránt föltalálható a piacon és a sivatagban, az irodában és az őserdőben, a forgalmas utcán és a magányos barlangban. Ezzel nem akarom azt állítani, hogy nem könnyebb az isteni lényegét a hófedte hatalmas hegyek fenségében, az erdő nagyszerű zibongásában, vagy egy rejtett berek titokzatos mélyében fölismerni, amely helyeken úgy érezzük, mintha a természet közvetlenül értő hangon szólna hozzánk. Ott künn tisztábban hallunk, mint a világ zajában, ez azonban csak azért van, mert az isteni hang itt elnémul. Ami gyöngeségünk, hogy a lárma, a forgalmas városi élet sükketté tesz azon hanggal szemben, mely állandóan szól hozzánk. Ha erősebbek, spirituálisabbak volnánk, akkor az istenséget éppúgy észlelnénk a legforgalmasabb utca tolongásában, mint künn a legfenségesebb természeti látvány közepette, a hegyvidék magányában, vagy a csillagos éjjeli mennybolt varázsában. Ez az, amit mindenek előtt föl kellene ismernünk: szemeink tökéletlensége folytán észleleteink is tökéletlenek.

Most pedig lássuk, mily feltételek mellett élhet a világi ember spirituális életet, mert el kell ismernünk, hogy ily feltételek tényleg vannak.

Ezzel kapcsolatban egy kérdést akarunk felvetni: miért környeznek mindenfelől oly dolgok, melyek vonzanak, melyeket bírni szeretnénk? Sokszor leküzdhetetlen vágyat érzünk ezen szép dolgok megszerzésére. De ezen tárgyaknak vonzóknak kell lenniük. Különben mi

ok volna készíteni őket és valószínűleg nem léteznének, mert ha csak akadályoznak, akkor ugyan mi célból kerültek volna utunkba? Ugyanazon célból, amiért az anya, aki gyermekét járni tanítja, eléje kedves játékszerét tartja, ami által benne az a kívánság fog felébredni, hogy a játékhoz közelebb jusson, s azt megfoghassa. A gyermek meg fogja kísérni e célból lábait segítségül venni. Kezdetben elesik, majd ismét felkel. Meg fogja magát erőltetni, hogy a játékszerrel elérje. Iparkodni fog járni. Nyilvánvaló, hogy ezen vágy értéke nem a játékszer bírásában rejlik, melyet később elront, majd eldob; végül is valami új tárgy után fog vágyódni, hanem abban, hogy a vágy új irányú működésre fogja készíteni.

S a gondos anyai szív is, mely azzal nevel bennünket, hogy valamely vonzó tárgyat tart elénk, kiváltja úgyszólván belőlünk a bensőnkben szunnyadó erőket azért, hogy erőink megfeszítésére készítsen, mely nélkül ezen belső erők kifelé nem nyilatkozhatnának meg. Az élet számtalan játékszere, hiábavalósága csábít minket. És mi megerőltetjük magunkat, hogy a hiábavalóságot bírassuk, s amidőn végül a miénk, akkor a ragyogó tárgy egyszerre semmivé válik. A díj, mely annyira kívánatosnak látszott, vonzó erejét veszíti, értéktelen lesz, s kívánságunk ismét más dologra fog irányulni.

Íme ez fejlődésünknek története. A hatás mindig saját bensőnkben észlelhető. Minden alkalommal erőszaporulat áll be. Valamely benső, szunnyadó érzésünk cselekvő, hatóerővé változott. A játékszerrel eldobjuk, ha erőfeszítésünk eredménnyel járt. Így haladunk a fejlődés útján feljebb és feljebb.

Ezen isteni terv szépségét és nagyszerűségét teljes mértékben csak akkor fogjuk méltányolni tudni, ha elfogadjuk a reinkarnáció tényét, és bízunk a szerzett tapasztalatok megmaradásában. Már egy rövid élet határain belül is beláthatjuk, hogy a *küzdelem* a mi tulajdonképpeni nyereségünk, nem pedig az elért siker. A küzdelem díja az erőben van, melyet szereztünk, vagy amint ezt Carpenter oly szépen kifejezi (s ezt főképp a reinkarnációban nem hívők jegyezzék meg maguknak): „Minden elviselt testi szenvedés erővé változik, mely később szolgálatomra lesz.” Egyetlen életben is fölismerhetjük e tényt. A bölcső és a koporsó közt eltelt rövid időn belül is észlelhetjük az akció és reakció eme törvényét. Nem a külső javak elnyerése folytán fejlődünk, hanem a belső erő kifejtés révén, mely a siker eléréséhez szükséges.

Gyakori, hosszas tapasztalatszerzés után e dolgok mindinkább veszítik csábító hatásukat. Ennek legközelebbi eredménye az volna, hogy az ember fölhagyjon a további erőfeszítéssel, ami azonban teljes stagnációt vonna maga után. Amint a külső világ jelenségei és tárgyai az ember előtt már kevésbé értékeseknek tűnnek, akkor elérkezett az ideje a spirituális élet ápolásának. És pedig nem a cselekvés jutalmazásaként, hanem azért, mert ez *kötelességünk*.

Tekintsünk két különböző egyént: az egyik spirituális, a másik világi felfogású; vajon mit tanulhatnak ezek egymástól?

Tegyük fel, hogy olyan emberrel van dolgunk, aki nagy vagyont szerzett, akinek szemei előtt mindig ez az egy cél lebegett: pénz, pénz, pénz. Ez igen gyakori eset. Nézzük már most egy pillanatra, hogyan alakul ennek az embernek az élete? Mindent e célnak fog alárendelni. Így elsősorban kell, hogy a testi vágyait fékezze, mert ha a test parancsolna neki, akkor minden héten vagy hónapban elkötené azt a pénzt, melyet nagy megerőltetéssel szerzett. És teste javára kénytelen volna túl sok pénzt áldozni, pedig gyűjtenie kell, hogy vagyona teheszen szert. Így tehát első feladata lesz emberünknek teste felett való uralmát

megszerezni: megtanítani kényelmetlenségek, kellemetlenségek elviselésére, mértékletességre, stb. Az ilyen ember nem fog habozni a választással pihenés és éjjelezés között, ha arról van szó, hogy valami jó üzlethez juthasson. Kénytelen lesz pénz után sóvárgó hatalmát teste fölött állandóan gyakorolni, amíg testi vágyai uralmukat veszti, s fizikuma, mint engedelmes szolga, az agy parancsának feltétlenül engedelmeskedik. A legelső dolog tehát az, hogy testén uralkodni tanuljon. Ezután meg kell tanulnia gondolatait rendbe szedni, összefogni. Ha ugyanis gondolatait koncentrálni nem képes, üzlettársai legyőzik. Lehetetlen, hogy sikerrel működjék, ha elméje mindenfelé kóborol, ha jellemében határozatlan. Ma ezt a tervet mérlegeli és holnap amazt, céltudat és következetesség nélkül. A cél, melyet elérni vágyik, arra tanítja, hogy gondolatait koncentrálni, egy pontra irányítani szükséges. Elméje élesedik, erősödik, s mindjobban hatalmába kerül. Ilyenképpen nem csak testén tanult uralkodni, hanem ura lett gondolatainak is.

Vajon nyert-e még valamit?

Igen, erős akaratra tett szert. Csak erős akarattal lehet győzni ilyen küzdelemben. Végül is e fegyelmezett testű és gondolkodású ember el fogja érni egyetlen vágyát és gazdaggá lesz.

De mi fog történni később? Rá fog jönni, hogy mindez még nem a boldogság; hogy elvégre is csak egy teste van, melyet ruházhat, csak egy szája, mellyel ehetsz, hogy szükségleteit nem szaporíthatja olyan mértékben, mint vagyonát, hogy hatalma, mellyel örömet szerezhet önmagának, nagyon is korlátolt. Pénze inkább terhére lesz, mint örömére. A szerencse érzése, mely benne a pénz megszerzése alkalmával támadt, mindinkább elmosódik. Hamar megelégedi a birtoklással. A pénz haszontalan aranyhalmazzá válik, mely inkább lidércnyomásként fog nehezedni rá, semmint hogy örömet okozzon.

Mi fogja emberünket a spiritualizmus felé vonzani? Ha ő jelen, vagy valamelyik következő életében meggyőződik arról, hogy a gyűjtött kincshalmaz merőben értéktelen, s ennél sokkal maradandóbb becsű például az emberiségnek tett szolgálat; ha az isteni világrend nagyszerűségének csak egy sugara is érinti, ha belső meggyőződésévé válik annak megismerése, hogy az életnek értéke csak akkor van, ha azt, mint a világot fenntartó egyetlen nagy élet részének tekintjük, akkor az a hatalom, melyet teste gondolatai és akarata fölött szerzett, a spirituális világban óriássá fogja őt tenni.

Nem kell tehát e tulajdonságokat levetkeznie, hanem csak önzését, embertársai nyomorúságával szemben való közömbösségét, mellyel testvéreit lenyomta, hogy ezrek nyomorúságának árán vagyonhoz jusson, kell leküzdenie. Az önzés ideálját fel kell cserélnie az önzetlenség ideáljával, s erejét többé nem mások elnyomására, hanem embertársai felemelésére kell fordítania. A pénzpiac óriásából ilyen módon a spiritualizmus hatalmas harcossá lesz. Életét most már az emberiségnek szenteli, s csak a mások szolgálatát, segítségét tekinti ezen túl kötelességének. A célnak, a motívumnak megváltoztatásától, nem pedig a jellemvonások felcserélésétől fog függni, hogy a világban élő ember világi lesz-e, avagy spirituális?

A kötelességről beszéltünk az imént: ez az első lépés az ösvényen. Ha azon a ponton vagyunk, hogy hivatásunkat nem azért gyakoroljuk, hogy létfenntartásunkat biztosítsuk – jóllehet nincsen abban semmi restellni való, hogy legtöbbünknek gyakorlati hivatása biztosítja földi létezését – ha tehát hivatásunkat mindinkább azért gyakoroljuk, mert azt gyakorolni kell, s nem azért, mert ez által valamit a saját számunkra nyertünk, akkor megtettük az első lépést a

spirituális élet felé. Megváltoztattuk cselekvésünk indokait, s egész napi munkánk más jelleget ölt.

Kötelességünket teljesíteni *kell*. A világ kerekeit mozgásban kell tartani. A mezőgazdaság és kereskedelem eszközeit kell felhasználnunk, hogy ellássuk az embereket az élelem és ruházódás cikkeivel. A betegeket gyógyítani, a tudatlanokat tanítani kell. Keresni kell az igazságot az erősek és gyengék, gazdagok és szegények ellentétes érdekei közt. Ha ezen álláspontra helyezkedünk, akkor egészen más véleménye lesz az életről az iparosnak, a kereskedőnek, az orvosnak, a tanítónak. Tudatára fognak ébredni annak az igazságnak, hogy tevékenységük a világ isteni eredetű nagy feladatának teljesítésére szolgál. Azért van hivatásunk, hogy gyakoroljuk, azért van kötelességünk, hogy azt a lehető legtökéletesebben teljesítsük. Tanítani, gyógyítani, ítélni, gyártani, kereskedelmi ügyletekkel foglalkozni ne csak azért akarjunk, hogy hivatásunk teljesítése által haszonra, nyereségre vagy hatalomra tegyünk szert, hanem azért is, hogy a világ nagy feladata méltóképpen elvégeztessék. Azért, hogy ezt a működést *én* végezzem, aki egy, az enyémnél nagyobb akaratnak vagyok szolgálja, nem pedig saját magam hasznára vagy előnyére.

Ez az első lépés és nincsen közöttünk senki sem, aki ezt a lépést meg ne tehetné. Hivatásunkat éppen úgy gyakorolhatjuk, mint eddig. Csupán más szellemet kell belevinnünk. Dolgoznunk kell, mert ez a munka jutott nekünk e világon osztályrészül. Üzleti könyveinkben minden összeadást, minden árueladást, lelkünkben azzal a magas ideállal fogjuk végezni, hogy ezt, mint a világfeladat ránk bízott részét teljesítjük. A leghatalmasabb őrangyal, a legkiválóbb, legtündöklőbb személyiség sem tehet többet, mint teljesíti az isteni akarat rábízott részét. Helyesen mondja tehát George Herbert, hogy az, aki Isten tiszteletétől áthatva, szobáját kellő módon kisépri, ezt a munkát is széppé teszi. A spirituális életben minden a magasabb *én* iránt való kötelességből, nem pedig az alacsonyabb én szeretetéből történik.

Így cselekedni azonban nem mindig könnyű. Nem szabad a munka elől kitérni, azt elhanyagolni, és felületesen végezni azért, mert a Mester azt nem látja, mert Mesterünk szeme mindent lát, és sohasem alszik. Nem szabad a munka elvégzését magunktól elhárítani, ez csak a tudatlan és még magasabb öntudatra nem ébredt munkás tulajdonsága. A művészet tökéletes munkát követel, s Isten az ő világában tökéletes művészként jelentkezik. Nincs semmi a világon, még a csupán nagyító alatt észlelhető apró állatka sem, mely tökéletesen szép ne volna. Minél behatóbban vizsgáljuk, annál tökéletesebbnek fogjuk találni. Gondoljunk pl. a csak erős nagyítás mellett látható parányi diatomazokra. Mily plasztikus, geometriailag tökéletes mintákkal van díszítve a legparányibb felület is! Miért, ki számára? Egyedül a tökéletesség szempontjából, mely úgy az Isten, mint az ember alapprincipiuma.

Nem a munka mifélesége a lényeges, hanem, hogy miképp végezzük a munkát. Ez mutatja meg az ember jellemét. Munkája után ítélni lehet meg magát a munkást!

Csekély dolognak látszik, ha azt csak egy esetre, pl. a mi házunkra, műhelyünkre vagy irodánkra alkalmazzuk. De tegyük fel, hogy mindenki így cselekednék. Milyen volna a világ akkor? A kontármunka nem léteznék. Nem volna silány áru a piacon. Nem hamisítanának többé, s látszólagos érték mindig megfelelné a tényleges értéknek. Minden ház építése, berendezése gondosan készülné. Egyszerűen az emberek mindent úgy végeznének, amint azt emberi tudás és ügyességtől várni lehet. Nemde ilyen élet mesébe valónak, utópiának látszik? Pedig ez volna a következménye annak, ha minden ember kötelességét oly tökéletesen végezné, amennyire csak képességei megengedik. Ez a spirituális élet első lépése, s ez mindenkinek hozzáférhető, mindenkinek módjában van.

Ez azonban még nem minden. Van a spirituális életnek ennél még magasabb foka is. Felemelő már az a tudat is, ha magunkat az istenség munkatársának érezzük, ha munkánkat azzal emeljük, hogy azt ama nagy munkával összefüggésbe hozzuk, melynek feladata a hatalmas világegyetem – ha szekerünket Emerson szavaival élve, nem valamely piszkos útszéli szekérhez, hanem egy csillaghoz kötjük – ez azonban nem az egyedüli, ami hatalmunkban áll, ez még nem az általunk elérhető legfelségebb. A kötelesség teljesítésénél létezik még valami magasabb is, s ez az, ha minden cselekményünket áldozatként tesszük. Mit jelent ez?

A világ nem léteznék, ha nem létezett volna eredetileg efféle áldozat. Ha nem öltött volna testet az isteni gondolat egy része, ha nem korlátozta volna önmagát csupán azért, hogy valamennyien tudatosan isteni tökéletességet érhessünk el.

Az *áldozati bárányról* szóló keresztény tanításban nagy igazság rejlik. Vajon a Golgotán történt ez? Nem, már a világ teremtésekor. Isteni áldozat nélkül nem létezett volna világteremtés. Isteni önkorlátozás nélkül nem volnának a teret betöltő világok. Mindez nem egyéb, mint áldozat. A szeretet áldozata, amely korlátokat állít önmagának, hogy mások öntudatos életet nyerjenek, s örüljenek, hogy végre isteni tökéletességre tesznek szert. S valamint a világ élete áldozaton alapszik, éppen úgy minden igaz élet is áldozat; az, aki minden cselekedetét áldozatként teljesíti, az a tökéletes, *spirituális* ember.

Ez azonban sok nehézséggel jár. A kezdet aránylag könnyebb. Sok áldozatot hozhatunk. Életünket hasznossá tehetjük. Azonban ha már hasznosan rendeztük be életünket, úgy hogy az úgyszólván elmerül az üdvös munkában, mily fájdalmas olyankor tapasztalni, miként semmisül meg kezeink munkája, mily nehéz nyugodt egykedvűséggel tekinteni a romokra. Meg tudjuk őrizni nyugalmunkat ilyenek láttán? Ha erre nem vagyunk képesek, akkor a magunk számára dolgoztunk. Vállalkozásunk a mi művünk volt, nem Isten műve. Ezért éreztünk fájdalmat összeomlásánál. Ha valóban áldozati munka, nem pedig saját önzésünk gyümölcse lett volna, akkor tisztán állna előttünk, hogy mindaz, ami magában véve jó, elháríthatatlanul erősíti és fokozza a világegyetemben a *jóra* irányuló erőket. Viszont ha az általunk létrehozott formára többé szükség nem volt, bele kell egyeznünk összeomlásába, hogy a felszabaduló élet, amely el nem múlhat soha, más, Isten és a fejlődés nagy törvényének megfelelőbb alakot ölthessen.

Érthetőbb lesz ez a meglehetősen absztrakt formába öltött igazság, ha példával illusztráljuk.

Tegyük fel, hogy valamely hadsereg nála sokkal erősebb ellenség támadását várja. A fővezér kidolgozza a csatatervet, felállítja az ezredeket a tervnek megfelelő helyekre, s a közös feladatból kijelöli mindenkinek a részét. Elérkezik a csata napja. A fővezér mellől gyors iramban futár száguld, ki azt az üzenetet adja át egy fiatal kapitánynak, hogy támadja meg rögtön az ellenség hadállását, foglalja el, s tartsa megszállva mindaddig, míg más parancsot nem kap. S a kapitány csekély számú katonáitól környezve az ellenség soraikat fürkészi. Tudja, hogy annak hadállását nem foglalhatja el. Látja, hogy leveretése biztos, hogy emberei megsebesülése és halála elkerülhetetlen – sőt, ha a parancsot a végletekig teljesíti, embereinek egyike sem fogja a holnapi napot megélni, hanem valamennyi odavész az ellenség golyózáporában. Mindezt tisztán látja, s mégis, ha a parancs teljesítésében haboznék, gyáva és becstelen áruló volna! Kiadja a parancsot a támadásra. Megkezdik a rohamot, az ellenség megtizedeli soraikat. Újabb támadás, s újabb tizedrészüket pusztul el. S így tart ez mindaddig, amíg csak egyikük is harcolni képes. Eközben a csatater más oldalán a vezér előnybe került. Az ellenség figyelme az önfeláldozó kis csapat támadása folytán le volt kötve,

s ezzel a vezér csataterve nyert. Mert amíg az ellenség a kis csapat támadása ellen védekezett, addig a többi bajtárs eredményesen harcolt, s végül győzött a sereg, jóllehet a kis csapat holtan vagy haldokolva maradt a csatateren. Hiába harcoltak-e tehát? Legyőzötteknek látszanak, mert hiszen elpusztult valamennyi. Azonban ha majd megírják e háború történetét, ha a hálás nemzet a győzelem emlékére szobrot állít, akkor e hősök nevei ott fognak ragyogni. A dicsőség az elesetteké lesz, akik a vereséget magukra vállalták, hogy bajtársaiknak győzelmét lehetőségessé tegyék. Eddig a példa. Azonban nem lehet szó veszített csatáról ott, ahol a hadvezér a világ isteni tervezője. Itt csak siker lehetséges. S nem vajon kell-e mindenkinek örömet éreznie, ha áldozathozatalra jelölik, hogy ezzel nagy terv létesítését elősegítse?

Mit tesz az, ha én vagy más látszólag legyőzetik? Ha kedvenc terveink szemünk láttára összeomlanak, ha pillanatnyi vállalkozásaink haszontalanoknak bizonyulnak, azért el ne csüggedjünk. Az élet, melyet beléjük öntöttünk, az erő, az odaadás, melyet rájuk fordítottunk, a készség, amellyel egész valónkat a siker elérése céljából odaadtuk, mindez bennünket az istenség áldozatkész munkatársai sorába iktat. S nincs nagyobb diadal, mint a személyes legyőzetés dicsősége, ha azzal a világegyetem haladását biztosítjuk.

E szerep azonban csak a hősök és erősek számára való. Azonban ha a feladat szépségét, nagyszerűségét felismerni tudjuk, ezzel már valami szépet viszünk életünkbe. Valamely nemes dolognak belátása - kezdete a nemes iránt való érzék kifejlődésének és működésének. Az ideál szépségének pusztá felismerése első lépés az átalakulás felé.

Ha valamennyien életünket a vázolt irányban fejlesztenénk, akkor spirituális emberré válnánk. A világot lassanként az isteni ideálnak megfelelően alakítanánk, mindinkább lehetővé tennénk az *Istengondolat*nak tökéletes megnyilatkozását.

Ez a gondolat vezéreljen spirituális átalakulásunkban, s ezt legjobban mindennapi életünkben valósíthatjuk meg. Tudjuk, hogy az ember több életet él, s tudjuk azt is, hogy az őserdőben való élet egy Megváltónak sohasem az utolsó élete. Néha az ilyen élet *egyike* csupán azon életeknek, melyeket át kell élnie, hogy mindenre kiterjedő tapasztalatokat gyűjtsön. Néha átmeneti időszak, mely erők és képességek gyűjtésére szükséges. Azonban a Krisztusok és az emberi nem Megváltóinak élete a nagyvilágban folyik le, és nem az őserdőben.

Jól tesszük ugyan, ha néha a külvilágtól elzárkózunk, azonban a kinyilatkoztatott Isten az embernépesítette utcákon jár. Ott kell a kísértéseknek ellent állni, ott kell minden erőnket kifejteni. A nagy művet egyedül ott fejezhetjük be. Ha mindnyájan Krisztusi tökéletességre tettünk szert, akkor visszavonulhatunk a külső világi élettől, hogy belső életének részeivé lehessünk; ama belső életnek, mely a külső tevékenységet létrehozza és formálja. Akik azonban ezt a fokot még el nem érték, azoknak fejlődniük kell a fejlődés törvényei szerint, amely a *tapasztalat* törvénye. Csak a tökéletes ember léphet a külső élet leple mögé, hogy onnan a világi életben szerzett spirituális erőket árasszon.

Senki sincs tehát közöttünk, aki ne kezdhetne igazán spirituális életet élni. A világ szebbnek tűnne mindannyiunknak, s viszont erő kifejtésünknek megfelelően gyorsabban fejlődne. Hiszen mindnyájan állandóan arra törekszünk, hogy lényünket tökéletesebb mintaképhez idomítsuk. E mintakép az emberi alakot öltött Istenség. Az isteni bennünk van, bennünk kell lennie. Miképp teljesíthetnénk e munkát, ha ez nem így volna? Előbb létezik az ideál, s csak azután lehet szó annak megvalósításáról. A gondolat teremti a formát.

Mindnyájunkban szunnyad, hogy úgy mondjam az isteni kép, s ezen képnek életet adni a mi feladatunk. Ha ezt megtettük, akkor spirituális emberek vagyunk.

Ugyanígy jár el a művész alkotó munkájában. Azt hiszik, hogy a márvány az, melyből a szobrász utóbb a szobrot készíti? Szó sincs róla. A szobor már megvolt, s ő csupán kiszabadítja a márványból. Leveri a környező kötömeget, mely szemünk előtt eltakarja a megpillantott ideált. Így tesz legalább az igazi szobrász, az igazi művész. A márványban, mely a mi szemünkben csak durva tömb, ő a kőbe zárt tökéletes alakot látja és kalapácsának minden ütésével közelebb hozza foglyot a szabadsághoz.

Így vagyunk valamennyien. Nyers, faragatlan márványtömbök vagyunk a világ műtermében. Az Istenség belénk van zárva, mint a szobor a kőbe. S mi mindnyájan szobrászok vagyunk, életünk munkájával kell a szobrot felszínre hoznunk, a rejtett szépségét kiszabadítanunk. Akaratunk kalapácsával, gondolatunk vésőjével le kell ütnünk mindazt a haszontalan követ, mely az élő Istenséget bennünk fogva tartja, rejtett glóriáját szemünk előtt eltakarja. Szobrászok vagyunk mindannyian. Amivé évek, évszázadok múlva elmaradhatatlanul leszünk, azt fejlesztjük ki, s minél ügyesebben használjuk kalapácsunkat és vésőnket, annál közelebb jutunk a mű befejezésének napjához.

Akárhogy éljünk is, tartsuk szem előtt az ideált, melyet elérni szeretnénk. Érezzük, hogy az Istenség bensőnkbe van zárva, s hogy az ő felszabadítása a mi hatalmas előjogunk. Mi magunk vegyük kezünkbe szerszámainkat. Üssük le a haszontalan követ. Szabadítsuk ki a pompás, sugárzó szobrot, akkor azután tudatára ébredünk, hogy Isten képmásai vagyunk.